

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.021.02.2019

Bogumiła Mandat
Dyrektor Liceum Ogólnokształcącego nr XV
im. mjr. Piotra Wysockiego
we Wrocławiu
ul. Wojrowicka 58
54-436 Wrocław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/028 – Kształcenie dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Liceum Ogólnokształcące nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego we Wrocławiu, ul. Wojrowicka 58, 54-436 Wrocław (dalej: „Liceum lub XV LO”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bogumiła Mandat, Dyrektor Liceum Ogólnokształcącego nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego we Wrocławiu (dalej: „Dyrektor Liceum”) od 1 września 2008 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018 – 2019/2020 (do czasu zakończenia kontroli ¹)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Małgorzata Jakubiec-Dzieleńdziak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/178/2019 z dnia 7 października 2019 r.

(akta kontroli str. 1-2, 12-15)

¹ Tj. 29 listopada 2019 r.

² Dz.U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

XV LO współpracowało z organem prowadzącym (Gminą Wrocław) w sprawie kształcenia dzieci cudzoziemców oraz obywateli polskich powracających z zagranicy. Efektem tych działań było utworzenie w Liceum, z inicjatywy organu prowadzącego, od roku szkolnego 2019/2020⁴ oddziałów przygotowawczych.

Uczniom przybywającym z zagranicy udzielano wsparcia psychologiczno-pedagogicznego głównie w formie dodatkowych zajęć z języka polskiego i zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych, nie uzyskano jednak (poza dwoma wyjątkami) zgody rodziców na realizację tej pomocy.

Nie diagnozowano uczniów przybywających z zagranicy w zakresie możliwości i potrzeby wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Na dodatkowe zajęcia dla cudzoziemców rokrocznie pozyskiwano środki finansowe od organu prowadzącego. Tygodniowy godzinowy wymiar zajęć był ustalany, poprzez aprobatę wniosków Dyrektora Liceum i zatwierdzanie arkusza organizacji. Natomiast tygodniowy rozkład zajęć nie był ustalany w porozumieniu z organem prowadzącym.

Przyjęcie uczniów do Liceum (poza jednym wyjątkiem) odbyło się zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemie oświaty innych państw⁵. Organizacja siedmiu oddziałów przygotowawczych od roku szkolnego 2019/2020 przebiegała prawidłowo, przy czym w czterech na siedem poddanych badaniu przypadków nie przestrzegano wynikającego z ww. rozporządzenia limitu 15 uczniów (w jednym przypadku przekroczono go o jedną, a w pozostałych trzech o dwie osoby). Nierzetelne dane dotyczące liczebności uczniów w sześciu spośród siedmiu funkcjonujących w Liceum oddziałów przygotowawczych zostały przekazane organowi prowadzącemu w październiku 2019 r. w arkuszu organizacji szkoły⁶.

Wykorzystywane przez nauczycieli prowadzących zajęcia w oddziałach przygotowawczych programy nauczania poszczególnych przedmiotów (w tym języka polskiego) zostały zmodyfikowane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów z zagranicy. Natomiast adaptacji w odniesieniu do wymagań programowych, form i metod pracy nie dokonano w stosunku do programów nauczania obowiązujących w klasach ogólnodostępnych. Zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych dzieci obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców nie zostały uwzględnione w wewnątrzszkolnym systemie oceniania XV LO, a w przedmiotowych systemach oceniania wyszczególniono je dopiero od roku szkolnego 2019/2020 w odniesieniu do warunków sprawdzania i oceniania.

W roku szkolnym 2018/2019 do egzaminu maturalnego⁷ przystąpiło trzech uczniów przybywających z zagranicy – dostosowanie egzaminów dla dwojga z nich (cudzoziemców⁸) odbyło się w sposób prawidłowy.

Tylko dziewięciu, spośród 55 nauczycieli, prowadzących zajęcia z uczniami przybywającymi z zagranicy zapewniło doskonalenie zawodowe w tym obszarze.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Jako jedynej szkole ponadpodstawowej we Wrocławiu.

⁵ Dz.U. poz. 1655 ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie przybywających z zagranicy.

⁶ W arkuszu organizacji szkoły podano, że do sześciu oddziałów uczęszczało po 15 uczniów, a do siódmego 13 uczniów (ogółem 103 uczniów), faktycznie w tym okresie tylko do jednego oddziału przygotowawczego uczęszczało 15 osób, a do pozostałych: 12, 16, 17, 14, 17 i 17 osób (do żadnego z oddziałów przygotowawczych nie uczęszczało 13 uczniów, a ogółem do oddziałów przygotowawczych uczęszczało 108 uczniów).

⁷ W pozostałych objętych kontrolą latach szkolnych uczniowie z zagranicy nie uczestniczyli w egzaminach maturalnych.

⁸ Uczeń dziecka obywateli polskich powracających z zagranicy biegle posługiwała się językiem polskim i nie istniała potrzeba dostosowania.

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 Dyrektor XV LO w ramach sprawowania nadzoru pedagogicznego nie uwzględniła zagadnień odnoszących się do kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. Stąd też w dokumentacji nadzoru nie odnotowano żadnych odniesień dotyczących obszaru kształcenia uczniów przybywających z zagranicy, pomimo że w tym okresie ponad czterokrotnie wzrosła ich liczba, jak również aż 55 nauczycieli prowadziło zajęcia z uczniami z zagranicy.

III. Opis stanu faktycznego

OBSZAR

Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

1. W kontrolowanym okresie w XV LO kształciło się:

- w roku szkolnym 2017/2018⁹ - sześcioro dzieci cudzoziemców (z czego jeden uczeń został w tym okresie przyjęty¹⁰),
- w roku szkolnym 2018/2019¹¹ - 28 dzieci cudzoziemców (z czego 22 uczniów zostało w tym okresie przyjętych¹²) i jedno dziecko obywateli polskich powracających z zagranicy¹³,
- w roku szkolnym 2019/2020¹⁴ - 144 dzieci cudzoziemców (z czego 120 uczniów zostało w tym okresie przyjętych¹⁵).

Podana na dzień 30 września (2016, 2017, 2018 i 2019 r.) w Systemie Informacji Oświatowej ogólna liczba uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi była zgodna z wpisami w Księdze uczniów.

W roku szkolnym 2019/2020, na podstawie art. 165 ust. 11 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁶ organ prowadzący (Gmina Wrocław) w XV LO, zorganizował początkowo trzy oddziały przygotowawcze: dwa dla szkoły ponadpodstawowej (jeden na podbudowie szkoły podstawowej, drugi na podbudowie gimnazjum) oraz jeden dla klasy siódmej i ósmej szkoły podstawowej, o czym poinformowano Dyrektora Liceum pismem z dnia 30 stycznia 2010 r. W związku z zainteresowaniem uczniów obcokrajowców i obywateli polskich przybywających z zagranicy Dyrektor XV LO trzykrotnie zwracała się do organu prowadzącego¹⁷ o zwiększenie liczby oddziałów przygotowawczych, który zaakceptował te wnioski Dyrektor Wydziału Szkół Ponadpodstawowych i Specjalnych Urzędu Miejskiego Wrocławia pismem z dnia 6 września 2019 r. poinformowała Dyrektor XV LO o korekcie zadań planowych dotyczących naboru uczniów do klas pierwszych na rok szkolny 2019/2020 i ostatecznie zorganizowano siedem oddziałów. Kształciło się w nich 108 uczniów, z czego 106 uczniów zostało w tym okresie przyjętych, a dwoje przeniesiono z klas ogólnodostępnych¹⁸. Były to oddziały przygotowawcze na poziomie:

- klasy VII szkoły podstawowej (jeden),
- klasy VIII szkoły podstawowej (jeden),
- I klasy liceum na podbudowie gimnazjum (trzy),

⁹ Wg stanu na dzień 30 września 2017 r.

¹⁰ Na podstawie przedłożonych dokumentów

¹¹ Wg stanu na dzień 30 września 2018 r.

¹² Wszyscy na podstawie przedłożonych dokumentów.

¹³ Przyjęte na podstawie przedłożonych dokumentów.

¹⁴ Wg stanu na dzień 30 września 2019 r.

¹⁵ Wszyscy na podstawie przedłożonych dokumentów.

¹⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1481 ze zm.)

¹⁷ Następującymi pismami: [1] z dnia 9 sierpnia 2019 r. nr LOXV.0718.23.2019, [2] z dnia 28 sierpnia 2019 r. nr LOXV.0718.23-1.2019 i [3] z dnia 30 sierpnia 2019 r. nr LOXV.0718.23-2.2019.

¹⁸ W których nie otrzymali promocji do następnej klasy.

- I klasy liceum na podbudowie ośmioletniej szkoły podstawowej (dwa).

Oddziały te powstały z inicjatywy organu prowadzącego (Gmina Wrocław¹⁹). W ich organizacji współpracowano również z przedstawicielami Kuratorium Oświaty i dyrektorami wrocławskich szkół podstawowych²⁰. Rada Pedagogiczna XV LO w dniu 19 czerwca 2019 r. jednogłośnie przyjęła założenia innowacji organizacyjno-metodycznej: „Witaj w Polsce! Witaj we Wrocławiu!”. Innowacja organizacyjna realizowana w Liceum Ogólnokształcącym nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego we Wrocławiu”.

Z udzielonej w trakcie kontroli przez Prezydenta Wrocławia informacji wynikało, że powodem stworzenia oddziałów przygotowawczych tylko w jednej szkole ponadpodstawowej był brak zgłoszeń w tej sprawie dyrektorów innych szkół. Jedynie Dyrektor XV LO, po przeanalizowaniu bazy dydaktycznej i kadry pedagogicznej, zgłosiła możliwość utworzenia oddziałów przygotowawczych.

Odnosząc się do powodu utworzenia w Liceum oddziałów przygotowawczych na poziomie klasy VII i VIII szkoły podstawowej Prezydent Wrocławia powołał się na art. 165 ust. 12 ustawy *prawo oświatowe*. Zgodnie z tym przepisem do oddziału przygotowawczego mogą uczęszczać uczniowie innej szkoły za zgodą organu prowadzącego. Wskazał ponadto na możliwości lokalowe i kadrowe, otwartość Dyrektora XV LO i grona pedagogicznego tej szkoły, a także na ich współpracę z WCRS. Wskazał także na brak zastrzeżeń Dolnośląskiego Kuratora Oświaty do arkusza organizacji szkoły w tym zakresie.

(akta kontroli str. 9, 117-138, 166-173, 245-299, 477-484, 699-711)

Wydatki²¹ na kształcenie dzieci przybywających z zagranicy wyniosły ogółem w kontrolowanym okresie 168,0 tys. zł, w tym: 6,0 tys. zł w 2017 r., 22,0 tys. zł w 2018 r. i 140,0 tys. zł za okres od początku stycznia do końca października 2019 r. Na wydatki związane z kształceniem uczniów przybywających z zagranicy składały się również:

- prowadzenie dodatkowych zajęć wyrównawczych z języka polskiego w kwocie 4,0 tys. zł za 2017 r., 8,0 tys. zł za 2018 r. i 10,0 tys. zł za pierwsze 10 miesięcy 2019 r.,
- prowadzenie dodatkowych zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych (zgodnie z przedmiotami wykazanymi przez szkołę) ponoszone od roku 2018 r., w kwocie 11,0 tys. zł i w kwocie 22,0 tys. zł od stycznia do października 2019 r.,
- dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących z uczniami przybyłymi z zagranicy (wyłącznie udział w formach dokształcania i doskonalenia związanych ze wspomaganiami ww. grupy nauczycieli) wynoszące: 2,0 tys. zł w 2017 r., 2,0 tys. zł w 2018 r. oraz 8,0 tys. zł w 2019 r. (do 31 października),
- pomoce naukowe i sprzęt komputerowy (książki i zeszyty ćwiczeń do nauki języka polskiego oraz klawiatura komputerowa) poniesione tylko w 2018 r. w kwocie 1,0 tys. zł²².

¹⁹ A dokładnie Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego (jednostka organizacyjna Gminy Wrocław).

²⁰ Dnia 15 lutego 2018 r. weszło w życie zarządzenie Prezydenta Wrocławia w sprawie przyjęcia i wdrażania Programu „Wrocławskiej Strategii Dialogu Międzykulturowego” 2018-2022²⁰, którego pierwszym celem strategicznym jest *Edukacja – podniesienie poziomu wiedzy i wzmocnienie kompetencji międzykulturowych*. Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego (dalej: WCRS) realizuje projekt *Wielokulturowy Wrocław*, zgodnie z którym we Wrocławiu od roku szkolnego 2019/2020 utworzono oddziały przygotowawcze w sześciu wrocławskich szkołach, pięciu podstawowych i jednym liceum (XV LO) <https://www.wielokultury.wroclaw.pl/klasy-przygotowawcze-dla-dzieci-obcojezycznych/>

²¹ Ogółem wydatki Liceum wyniosły: w 2017 r. – 5 044,0 tys. zł (98% planu po zmianach tj. 5 152,0 tys. zł), w 2018 r. – 4 854,0 tys. zł (99% planu po zmianach tj. 4 919,0 tys. zł), w 2019 r. (do dnia 31 października) – 4 376,0 tys. zł (79% planu na 2019 r. tj. 5 544,0 tys. zł).

²² 100% planu po zmianach.

W kontrolowanym okresie w XV Liceum ze względu na brak zajęć specjalistycznych prowadzonych z uczniami przybyłymi z zagranicy nie wydatkowano środków na tego rodzaju zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej²³.

Według bazy SIO²⁴ do XV LO uczęszczało:

- na dzień 30 września 2016 r. – trzech uczniów, którzy nie byli obywatelami polskimi, żaden nie korzystał z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego,
- na dzień 30 września 2017 r. – sześciu uczniów, którzy nie byli obywatelami polskimi, pięciu uczniów korzystało z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego,
- na dzień 30 września 2018 r. – 28 uczniów, którzy nie byli obywatelami polskimi, 23 uczniów korzystało z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego,
- na dzień 30 września 2019 r. – 144 uczniów, którzy nie byli obywatelami polskimi, żaden uczeń nie korzystał z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego²⁵.

Wyżej wymienione, wprowadzone za ten okres w SIO dane dotyczące liczby uczniów korzystających z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego były zgodne z wpisami w dziennikach zajęć.

(akta kontroli str. 11, 154-158, 344-351, 521)

Dyrektor XV LO na podstawie *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy* zwracała się do Gminy Wrocław o wyrażenie zgody na udział uczniów w dodatkowych zajęciach języka polskiego i zajęciach wyrównawczych z innych przedmiotów, i tak:

- w roku szkolnym 2017/2018 przesłano trzy takie wnioski²⁶ dotyczące pięciu uczniów: we wszystkich wnioskach podano podstawę prawną, w pierwszym i drugim zwrócono się o przyznanie dodatkowych godzin na naukę języka polskiego dla konkretnych (w pierwszym dla trzech, w drugim dla jednego) uczniów cudzoziemców, w trzecim wniosku zwrócono się o dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze po dwie godziny dla dwóch konkretnych uczniów cudzoziemców (nieujętych w poprzednich wnioskach) oraz zajęcia wyrównawcze z przedmiotów obowiązkowych dla czterech konkretnych uczniów w wymiarze 11 godzin ogółem (dla jednego ucznia po trzy godziny, dla drugiego po dwie godziny, dla trzeciego ucznia po trzy godziny i dla czwartego ucznia po trzy godziny wyrównawcze tygodniowo z poszczególnych przedmiotów,
- w roku szkolnym 2018/2019 przesłano dwa wnioski²⁷ dotyczące ogółem 24 uczniów: podano w nich podstawę prawną, w pierwszym, dotyczącym 23 uczniów zawnioskowano o sześć godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego (po dwie godziny dla trzech grup uczniów) oraz o osiemnaście godzin zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych (dziewięć godzin zajęć dla klas pierwszych²⁸, trzy godziny dla klas drugich²⁹ oraz sześć godzin zajęć dla klas

²³ O których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1-3, 5-9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591 ze zm.).

²⁴ System Informacji Oświatowej.

²⁵ W roku szkolnym 2019/2020 zajęcia dodatkowe dla cudzoziemców odbywały się od 14 października 2019 r.

²⁶ Pisma: nr LOXV.43192.23.2017 z dnia 22 sierpnia 2017 r. i nr LOXV.43192.5.2017/2018 z 15 września 2017 r. dotyczące dodatkowych godzin języka polskiego oraz pismo: LOXV.SU.43192.11.2017/2018 z dnia 20.12.2017 r. dotyczące godzin wyrównawczych z matematyki, języka niemieckiego, chemii, biologii oraz wiedzy o społeczeństwie. Ponadto pismem nr LOXV.SU.43192.2.2018 z dnia 12 lutego 2018 r. zawnioskowano o zmianę dla jednej przedmiotu zajęć wyrównawczych z wiedzy o społeczeństwie na język angielski.

²⁷ Pisma: nr LOXV.SU.43192.10.2018 z dnia 21 września 2018 r. dotyczące sześciu dodatkowych godzin języka polskiego oraz 18 godzin wyrównawczych z: matematyki, języka niemieckiego, języka angielskiego, chemii, biologii, fizyki, historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii oraz pismo nr LOXV.43192.2.2019 z dnia 20 lutego 2019 r. dotyczące dodatkowej godziny chemii rozszerzonej.

²⁸ Po jednej godzinie z matematyki, języka niemieckiego, języka angielskiego, chemii, biologii, fizyki, historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii.

²⁹ Po jednej godzinie z matematyki, języka niemieckiego i języka angielskiego.

trzech³⁰), w drugim wniosku zwrócono się z prośbą o przyznanie jednej dodatkowej godziny z chemii rozszerzonej dla dwóch uczniów obcojęzycznych z klasy drugiej o profilu biologiczno-chemicznym,

- w roku szkolnym 2019/2020 przesłano jeden wniosek³¹, zawierający podstawę prawną, w którym zwrócono się z prośbą o przyznanie dodatkowych godzin na realizację sześciu godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego (po dwie godziny dla trzech grup, jednej z klasy pierwszej i dwóch grup z klasy drugiej) oraz 14 godzin zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych (po jednej godzinie z każdego przedmiotu³² dla uczniów w grupach od dwóch do 14 osób). Odnosnie roku szkolnego 2019/2020 wnioskowano o wyrażenie zgody na utworzenie oddziałów przygotowawczych, zatrudnienie asystenta nauczyciela (w wymiarze ½ etatu) oraz nauczyciela filologii ukraińskiej (1/2 etatu)³³.

Wszystkie wnioski dotyczące kształcenia dzieci cudzoziemców zostały przez organ prowadzący rozpatrzone pozytywnie, a środki finansowe na ich realizację przekazane szkole (organ prowadzący udzielił na ww. wnioski pisemne odpowiedzi). Dyrektor, w żadnym z ww. przypadków, nie ustalił, w porozumieniu z organem prowadzącym, tygodniowego rozkładu zajęć, o czym stanowi § 17 ust. 3 rozporządzenia w sprawie uczniów przybywających z zagranicy.

(akta kontroli str. 90-116)

2. Przeprowadzone na próbie – dokumentacji 30 nowoprzyjętych uczniów³⁴ (29 dzieci cudzoziemców przyjętych do Liceum w roku szkolnym 2019/2020, z których 24 do oddziałów przygotowawczych a pięcioro do klas ogólnodostępnych oraz jednego obywatela polskiego powracającego do kraju przyjętego do Liceum w roku szkolnym 2018/2019) - badanie wykazało, że (poza jednym wyjątkiem) zostały spełnione warunki i tryb przyjęcia do szkoły, tj. do odpowiedniego oddziału przygotowawczego czy klasy ogólnodostępnej uczniowie zostali zakwalifikowani na podstawie dokumentów wskazanych w § 2 pkt 3 lit. a i b rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy oraz wymaganych wniosków rodziców czy pełnoletnich uczniów (§ 13 ust. 1 ww. rozporządzenia).

(akta kontroli str. 174-183)

3. Programy nauczania³⁵ wykorzystywane w XV LO w klasach ogólnodostępnych, do których uczęszczały dzieci cudzoziemców i dziecko rodziców powracających do kraju nie zostały zmodyfikowane na podstawie rozpoznanego poziomu umiejętności posługiwania się językiem polskim oraz poziomu wiedzy i umiejętności z innych przedmiotów obowiązkowych prezentowanego przez uczniów przybywających z zagranicy.

Liceum na posiadało żadnej dokumentacji dotyczącej rozpoznawania „na wejściu” osiągnięć edukacyjnych uczniów przyjmowanych oddziałów ogólnodostępnych. Według wyjaśnień Dyrektor Liceum ustalenie poziomu umiejętności uczniów z zagranicy rozpoczynających naukę w tej szkole odbywało się poprzez: rozmowę

³⁰ Po jednej godzinie z matematyki podstawowej, matematyki rozszerzonej, języka niemieckiego, języka angielskiego, historii oraz wiedzy o społeczeństwie.

³¹ Pismo nr LOXV.SU.43192.14.2019 z dnia 15 października 2019 r.

³² Były to: matematyka, fizyka podstawowa, chemia podstawowa, biologia podstawowa, geografia, język angielski, historia, matematyka rozszerzenie, fizyka rozszerzenie, biologia rozszerzenie, język niemiecki, wiedza o społeczeństwie, matematyka podstawowa, chemia rozszerzenie.

³³ Pisma: nr LOXV.0718.23.2019 z dnia 9 sierpnia 2019 r. (dotyczące utworzenia pięciu oddziałów przygotowawczych, zgody na zatrudnienie asystenta nauczyciela oraz nauczyciela filologii ukraińskiej), nr LOXV.0718.23-1.2019 z dnia 28 sierpnia 2019 r. (w sprawie utworzenia siedmiu oddziałów przygotowawczych, zatrudnienie pomocy nauczyciela i nauczyciela filologii ukraińskiej), nr LOXV.0718.23-2.2019 z dnia 30 sierpnia 2019 r. (z podaniem stanu liczbowego poszczególnych, planowanych oddziałów przygotowawczych).

³⁴ Stanowiących 23% wszystkich nowoprzyjętych w kontrolowanym okresie dzieci cudzoziemców oraz dzieci obywateli polskich powracających z zagranicy (130 uczniów).

³⁵ Badanie przeprowadzono na próbie: programach nauczania z języka polskiego, geografii, biologii, historii i matematyki.

z rodzicami i uczniem na etapie rekrutacji do Liceum pozwalającą zdiagnozować poziom znajomości języka polskiego, rozmowy z uczniami przeprowadzane przez nauczycieli przedmiotowych, obserwację pracy uczniów na lekcjach. Czynności powyższe w żadnym przypadku nie były dokumentowane.

Kontrola wykazała, że w trakcie roku szkolnego (zarówno w klasach ogólnodostępnych, jak i oddziałach przygotowawczych³⁶) nauczyciele diagnozowali poziom przyjętych uczniów z zagranicy z wykorzystaniem zewnętrznych narzędzi³⁷, autorskich kart pracy (tłumaczonych też na język ukraiński) czy innych prac pisemnych (np. z języka polskiego, historii, fizyki).

W XV LO nie udokumentowano korzystania przez nauczycieli z materiałów pomocniczych dotyczących kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. Z prowadzonej (elektronicznie) korespondencji z wizytatorem Kuratorium Oświaty na etapie przygotowania się do funkcjonowania oddziałów przygotowawczych wynikało, że Dyrektor XV LO korzystała z powszechnie dostępnych zasobów edukacyjnych³⁸.

(akta kontroli str. 166-170, 205-243, 270)

3a. Oddziały przygotowawcze zostały utworzone przez organ prowadzący w XV LO od roku szkolnego 2019/2020. Dyrektor Liceum, przygotowując się do rekrutacji, zarządzeniem nr 21/2018/2019 z dnia 31 maja 2019 r.³⁹ powołała zespół kwalifikujący uczniów do oddziałów przygotowawczych w składzie: nauczyciel języka polskiego, nauczyciel matematyki, nauczyciel chemii, fizyki, dwóch pedagogów oraz psychologa, który powinien działać w gronie dwóch nauczycieli oraz pedagoga lub psychologa. Nauczanie w oddziałach przygotowawczych zorganizowane zostało z podziałem na grupy wiekowe: [1] po sześciu latach nauki – klasa VII, [2] po 7 latach nauki – klasa VIII, [3] po ośmiu latach nauki – klasa I LO po szkole podstawowej, [4] po dziewięciu latach nauki – klasa I LO po gimnazjum. Kwalifikacji dokonywał powołany zespół na podstawie przedłożonych dokumentów, w oparciu o przeprowadzaną z rodzicami i uczniem rozmowę a także dokonywaną pierwszym tygodniu nauki obserwację ucznia przez psychologa czy pedagoga szkolnego. Rekrutacja była przez zespół dokumentowana kartami pn. „Przyjęcie do klasy przygotowawczej⁴⁰”. Z dokumentów⁴¹ potwierdzających postępowanie kwalifikacyjne do oddziałów przygotowawczych w roku szkolnym 2019/2020 wynikało, że nauczyciele (dwie osoby) biorące udział w kwalifikacji cudzoziemców rozpoznawali wstępnie w trakcie rozmowy z uczniem poziom znajomości języka polskiego.

Do pracy w oddziałach przygotowawczych nauczyciele wykorzystywali ogólnodostępne programy nauczania, które dostosowywali do potrzeb i predyspozycji dzieci cudzoziemców lub programy własne. Określone w nich formy

³⁶ Sprawdzono na podstawie dokumentacji prowadzonej przez nauczycieli języka polskiego, fizyki, matematyki i biologii).

³⁷ Np. Diagnoza umiejętności czytania i pisanie w klasie I szkoły ponadpodstawowej sporządzona przez Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (dalej: WCDN).

³⁸ Były to następujące publikacje: *Inny w polskiej szkole, Test przesiewowy do badania dojrzałości szkolnej w zakresie percepcji i wymowy dzieci wielojęzycznych*, weryfikacja przygotowania szkoły do przyjęcia i pracy ucznia z doświadczeniem migracji, *Niełatwe powroty do domu? Funkcjonowanie dzieci i młodzieży powracających z emigracji*, *Dziecko z rodziny migracyjnej w systemie oświaty. Materiał informacyjny dla dyrektorów szkół i rad pedagogicznych, Ku wielokulturowej szkole w Polsce*.

³⁹ Dyrektora Liceum Ogólnokształcącego nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego we Wrocławiu w sprawie powołania zespołu kwalifikującego uczniów do oddziałów przygotowawczych.

⁴⁰ Karty te były podpisane przez Dyrektora XV LO, znajdowały się w nich następujące dane: imię i nazwisko ucznia, liczba lat nauki na podstawie dokumentacji, data przyjęcia do szkoły (data złożenia wniosku o przyjęcie do XV LO), rozmowa z nauczycielem (x2), obserwacja pedagoga/psychologa (1 tydzień roku szkolnego) z uwagami i podpisami tych osób, proponowany oddział, ostateczna decyzja o przyjęciu do oddziału.

⁴¹ Karta „Przyjęcie do klasy przygotowawczej” podpisana przez Dyrektora XV LO, w którym znajdowały się następujące dane: imię i nazwisko ucznia, liczba lat nauki na podstawie dokumentacji, data przyjęcia do szkoły (data złożenia wniosku o przyjęcie do XV LO), rozmowa z nauczycielem (x2), obserwacja pedagoga/psychologa (1 tydzień roku szkolnego) z uwagami i podpisami tych osób, proponowany oddział, ostateczna decyzja o przyjęciu do oddziału.

i metody realizacji uwzględniały indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, na co wskazywał § 16 ust. 3 *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy*. Ich adaptacja do potrzeb cudzoziemców (i ewentualnie obywateli polskich powracających z zagranicy) polegała m.in. na zmianie kolejności realizacji treści programowych, doprecyzowaniu celów nauczania, skupieniu się na wymaganiach koniecznych dla uczniów mających znaczne trudności z językiem polskim, zastosowaniu aktywnych form i metod pracy na lekcjach, korzystaniu z pomocy multimedialnych czy stosowaniu zasad oceniania kształtującego (udzielania odpowiednich informacji zwrotnych o postępach w osiągnięciach edukacyjnych)⁴². Skorzystano z możliwości wspomagania ich przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia uczniów - na 1/2 etatu od początku roku szkolnego 2019/2020 zatrudniony został nauczyciel filologii ukraińskiej posługujący się językiem ukraińskim i rosyjskim, a także - w takim samym wymiarze - asystent nauczyciela⁴³.

Spośród siedmiu oddziałów przygotowawczych funkcjonujących od roku szkolnego 2019/2020 w trzech oddziałach (VII PD, I PB, oraz I PF), zgodnie z § 16 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie przybywających z zagranicy* liczba uczniów nie przekroczyła 15 (pozostałe cztery oddziały przygotowawcze zostały opisane w sekcji dotyczącej nieprawidłowości).

Nauka języka polskiego we wszystkich oddziałach przygotowawczych była prowadzona w wymiarze nie niższym niż trzy godziny tygodniowo. Na realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych przeznaczono liczbę godzin właściwą dla danego etapu edukacji wskazaną w § 16 ust. 5 ww. *rozporządzenia* (nie mniejszą niż 25 godzin tygodniowo w klasach VII i VIII szkoły podstawowej i nie mniej niż 26 w klasach licealnych)⁴⁴. Programy nauczania języka polskiego wykorzystywane w oddziałach zostały opracowane na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 92 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴⁵.

(akta kontroli str. 148, 198-205, 230-235, 268-272, 477-484, 485-491)

4. W obowiązującym w kontrolowanym okresie Statucie XV LO⁴⁶ znajdowały się ogólne zapisy dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nie zawarto postanowień dotyczących wsparcia dla uczniów cudzoziemców oraz dzieci obywateli powracających z zagranicy.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla dzieci cudzoziemców została zorganizowana przede wszystkim w formie zajęć dodatkowych z języka polskiego oraz wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych. Jednorazowo⁴⁷ organizowano również warsztaty (dla 6 uczniów/cudzoziemców w roku szkolnym 2017/2018⁴⁸, dla 28 uczniów/cudzoziemców w roku szkolnym 2018/2019⁴⁹ i dla 54 uczniów/cudzoziemców w roku szkolnym 2019/2020⁵⁰ a szkolni pedagodzy

⁴² Stwierdzono na podstawie programów nauczania z następujących przedmiotów: języka polskiego, geografii, biologii, historii oraz matematyki.

⁴³ Wg złożonych przez Dyrektora XV LO wyjaśnień na koniec listopada 2019 r. planowane jest przeprowadzenie w oddziałach przygotowawczych diagnoz sformułowanych w języku polskim oraz własnym uczniów z zagranicy, na podstawie których nauczyciele określą dalszy tryb pracy.

⁴⁴ Na podstawie arkusza organizacji szkoły na rok szkolny 2019/2020.

⁴⁵ Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.

⁴⁶ Uchwała nr 1/2015/2016 Rady Szkoły Liceum Ogólnokształcącego Nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego w sprawie zmian w Statucie oraz uchwalenia tekstu jednolitego ze zmianami.

⁴⁷ Co było dokumentowane w dziennikach pedagogów/psychologów.

⁴⁸ Wg stanu na 30 września.

⁴⁹ Wg stanu na 30 września.

⁵⁰ Wg stanu na 30 września.

i psychologdy udzielali porad i konsultacji (20 uczniom/cudzoziemcom w roku szkolnym 2018/2019 i 108 uczniom/cudzoziemcom w roku szkolnym 2019/2020). Według stanu na dzień 30 września uczniom cudzoziemcom zapewniono:

- w roku szkolnym 2017/2018 dla pięciu uczniów cudzoziemców zorganizowano po dwie godziny tygodniowo dodatkowych zajęć z języka polskiego,
- w roku szkolnym 2018/2019 dla 23 uczniów cudzoziemców zorganizowano po dwie godziny tygodniowo dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz do trzech godzin tygodniowo zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych na jednego ucznia, było to ogółem osiemnaście godzin zajęć (dziewięć godzin zajęć dla klas pierwszych⁵¹, trzy godziny dla klas drugich⁵² oraz sześć godzin zajęć dla klas trzecich⁵³),
- w roku szkolnym 2019/2020 w tym terminie nie wprowadzono jeszcze zajęć dydaktyczno-wyrównawczych dla cudzoziemców; w październiku 2019 r. wystąpiono z wnioskiem w tej sprawie do organu prowadzącego. Wniosek został pozytywnie rozpatrzony i od 14 października 2019 r. wprowadzono zajęcia dodatkowe z języka polskiego dla trzech grup (jedna grupa sześciuosobowa i dwie grupy dziewięciosobowe - razem 24 uczniów) po dwie godziny tygodniowo oraz ogółem 14 dodatkowych godzin wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów, w których uczestniczyło ogółem 70 uczniów (z matematyki, biologii, fizyki, chemii, wiedzy o społeczeństwie, języka niemieckiego, historii, języka angielskiego, geografii, chemii – po jednej godzinie zajęć w grupach od dwóch do ośmiu osób).

Powyższe przeprowadzone dodatkowe zajęcia z języka polskiego oraz zajęcia wyrównawcze były dokumentowane stosownymi wpisami w dziennikach zajęć. W dokumentacji przebiegu nauczania nie odnotowywano efektów prowadzonych zajęć edukacyjnych (postępów uczniów).

Badaniem w zakresie udzielonego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego objęto dokumentację 29 uczniów z zagranicy, którzy rozpoczęli naukę w roku szkolnym 2017/2018 (sześć osób) oraz 2018/2019 (23 osoby). Z prowadzonej w tym zakresie dokumentacji (dzienniki zajęć dwóch zatrudnionych w tym okresie w XV LO psychologów i jednego pedagoga) nie wynikało, aby ci specjaliści rozpoznawali na „wejściu” specyficzne potrzeby psychofizyczne uczniów przybywających z zagranicy. Brak szczególnego diagnozowania uczniów z zagranicy potwierdziły również złożone podczas kontroli wyjaśnienia jednego z zatrudnionych w XV LO psychologów. Na zasadach ogólnych uczniowie ci, tak jak inni, byli poddawani testom psychologicznym dotyczącym ich predyspozycji⁵⁴. Mimo udzielenia ww. uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (dodatkowe zajęcia z języka polskiego), poza trzema wyjątkami⁵⁵ w XV LO nie odnotowano współpracy w tym zakresie z rodzicami uczniów. Zgodnie z § 19 *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy* łączny wymiar godzin zajęć dydaktycznych (dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych) w odniesieniu do poszczególnych uczniów (objętych próbą badawczą) nie był wyższy niż pięć godzin lekcyjnych.

(akta kontroli str. 18-96, 113-115, 349-351, 438-457, 477-484, 521)

⁵¹ Po jednej godzinie z matematyki, języka niemieckiego, języka angielskiego, chemii, biologii, fizyki, historii, wiedzy o społeczeństwie i geografii.

⁵² Po jednej godzinie z matematyki, języka niemieckiego i języka angielskiego.

⁵³ Po jednej godzinie z matematyki podstawowej, matematyki rozszerzonej, języka niemieckiego, języka angielskiego, historii oraz wiedzy o społeczeństwie.

⁵⁴ Dotyczących: stylu uczenia się, dominującej półkuli, osobowości zawodowej oraz rodzaju inteligencji wielorakiej.

⁵⁵ W grudniu 2017 r. dwoje rodziców cudzoziemców złożyło wnioski w sprawie przydzielenia ich dzieciom zajęć wyrównawczych, a w marcu 2019 r. jeden z wychowawców potwierdził w sporządzonej notatce rozmowę telefoniczną z rodzicem ucznia, któremu przyznano dodatkowe zajęcia

5. W roku szkolnym 2017/2018 oraz 2018/2019 w Liceum obowiązywał wewnętrzny system oceniania ujęty w Statucie Liceum Ogólnokształcącego nr XV. Zmiany zostały przyjęte przez Radę Pedagogiczną XV LO w dniu 2 września 2019 r. i wprowadzono obowiązujący na rok szkolny 2019/2020 Szkolny System Oceniania Liceum Ogólnokształcącego nr XV. W powyższych dokumentach nie odniesiono się do oceniania osiągnięć dzieci przybywających z zagranicy.

W przedmiotowych systemach oceniania (dalej: „pso”) z języka polskiego, matematyki, biologii i języka angielskiego (lata 2017/2018 i 2018/2019) nie uwzględniono kwestii oceniania osiągnięć uczniów obcojęzycznych. Od roku szkolnego 2019/2020, kiedy w Liceum powstały oddziały przygotowawcze w przedmiotowych systemach oceniania (w ich treści lub aneksach) określono warunki sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów przybywających z zagranicy. I tak np. w aneksie do pso⁵⁶ z języka polskiego w odniesieniu oceniania ucznia obcojęzycznego wskazano, że dostosowanie metod i form ich realizacji do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów powinno polegać m. in. na: pozostawieniu większej, adekwatnej do możliwości ucznia i aspektów kulturowych, ilości czasu na przyswojenie nowych treści, obniżeniu kryteriów w zakresie ortografii, stylistyki i poprawnej budowy zdań, ocenianie tych obszarów w zależności od kompetencji ucznia, dostosowanie zadań do możliwości intelektualnych ucznia oraz wydłużenie czasu na ich wykonanie, częstsze egzekwowanie wiedzy ustnej niż pisemnej oraz motywowanie do pracy poprzez częste pochwały i docenianie najmniejszego wysiłku ucznia. W pso w wybranych do badania przedmiotach nie określono wymagań programowych, w powiązaniu ze skalą stopni szkolnych, stanowiących podstawę oceniania osiągnięć edukacyjnych, w tym uczniów przybywających z zagranicy. Zgodnie z art. 44b ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁵⁷ ocenianie osiągnięć edukacyjnych uczniów polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego i wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania.

(akta kontroli str. 139-147, 583-711)

6. W XV LO w kontrolowanym okresie przeprowadzono dwa egzaminy maturalne⁵⁸, do których w roku szkolnym 2018/2019 przystąpiło dwóch cudzoziemców oraz jeden obywatel polski powracający z zagranicy. Zdający w tym roku szkolnym egzamin maturalny dwaj cudzoziemcy⁵⁹ skorzystali z możliwości dostosowania warunków przeprowadzenia egzaminu, zgodnie z komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (dalej: „CKE”) z dnia 20 sierpnia 2018 r. (pkt XV tabeli⁶⁰). Stosując się do pkt 8 ww. komunikatu Dyrektora CKE Dyrektor Liceum do 28 września 2018 r. zapoznała uczniów i ich rodziców z możliwymi sposobami dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego. Nauczyciele prowadzący zajęcia z tymi uczniami wnioskowali do Rady Pedagogicznej o dostosowanie warunków do zdawania, która przyjęła je jednogłośnie⁶¹. Dnia 10 stycznia 2019 r. Dyrektor XV LO zawnioskowała do Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej o zastosowanie szczególnych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania

⁵⁶ Przedmiotowego Systemu Oceniania.

⁵⁷ Dz.U. z 2019 r. poz. 1481 ze zm.

⁵⁸ W roku szkolnym 2017/2018 do egzaminu maturalnego przystąpiło 131 zdających, w a roku szkolnym 2018/2019 przystąpiło 139 zdających. Liczba osób z dostosowaniem warunków i form przeprowadzenia egzaminu maturalnego (łącznie) wyniosła 18 osób w roku szkolnym 2017/2018 i 14 osób w roku szkolnym 2018/2019 (w tym dwóch cudzoziemców).

⁵⁹ Uczeń powracający z zagranicy bardzo dobrze posługiwał się językiem polskim.

⁶⁰ Jako cudzoziemcy.

⁶¹ Protokół z Rady Pedagogicznej z dnia 11 października 2018 r.

egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2018/2019 dla dwóch uczniów ze względu na ich specyficzne trudności w uczeniu się. Pismem nr OKE/WOA/52441/5/2019 Dyrektor Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu wyraził zgodę na dostosowanie i poinformował o konieczności zamieszczenia w arkuszu egzaminacyjnym następującej uwagi: *dostosowane kryteria oceniania – trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą*. Do dnia 11 lutego 2019 r. uczniowie zostali poinformowani na piśmie o wskazanych sposobach dostosowania warunków przeprowadzania egzaminu maturalnego, a do 14 lutego 2019 r. złożyli stosowne oświadczenia o korzystaniu ze wskazanych sposobów dostosowania⁶². Dostosowanie dotyczyło wydłużenia czasu pracy na egzaminie o 30 minut (ustnym z języka polskiego i pisemnym z języka polskiego i pozostałych przedmiotów).

Nauczyciele poddawali analizie wyniki egzaminów maturalnych za rok szkolny 2018/2019 dla ogółu zdających.

(akta kontroli str. 457, 492-520, 522-536, 583-637)

7. W badanym okresie żadna z placówek dyplomatycznych lub konsularnych kraju pochodzenia uczniów z zagranicy albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości nie organizowały w szkole nauki języka i kultury kraju pochodzenia na podstawie § 20 *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy*.

W kontrolowanym okresie w XV LO nie odnotowano przypadków nietolerancji, z przeprowadzonych wśród nauczycieli i rodziców uczniów z zagranicy ankiet⁶³ wynikało, że problem ten nie występuje w tej szkole.

(akta kontroli str. 2-7, 354-357, 538-575)

8. Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 *Karta Nauczyciela*⁶⁴ (dalej: *Karta nauczyciela*) Dyrektor Szkoły jest zobowiązany do zapewnienia nauczycielom pracującym z uczniami z zagranicy odpowiedniego do ich potrzeb doskonalenia zawodowego. Ponadto § 3 ust. 1 rozporządzenia z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli⁶⁵, stanowi, że na każdy rok szkolny dyrektor szkoły określa potrzeby w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli, uwzględniając: wyniki nadzoru pedagogicznego; wyniki egzaminu; zadań związanych z realizacją podstawy programowej; wymagań wobec szkół i placówek, wniosków nauczycieli o dofinansowanie opłat i kosztów. Również, zgodnie z § 22 ust. 1 pkt 3a Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego: dyrektor szkoły, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez planowanie działań rozwojowych, w tym motywowanie nauczycieli do doskonalenia zawodowego.

W XV LO nie wprowadzono wewnętrznych uregulowań dotyczących doskonalenia zawodowego nauczycieli. Szkoła nie posiadała dokumentacji dotyczącej badania potrzeb nauczycieli w tym zakresie. Ze sprawozdań z wykonania planów doskonalenia zawodowego za rok 2017 i 2018 wynikało, że nauczyciele wzięli udział odpowiednio w 38 i 42 różnych formach doskonalenia zawodowego a na rok 2019 zaplanowano ich 17 (były to studia podyplomowe, kursy, konferencje i szkolenia, wśród których znalazły się niżej opisane, związane z tematyką kontrolowaną przez NIK).

⁶² W dniach 25 i 29 stycznia 2019 r. uczniowie podpisali oświadczenia, że skorzystają z proponowanych warunków i form dostosowania egzaminu maturalnego.

⁶³ W trakcie kontroli zostało przeprowadzone przez NIK badanie ankietowe.

⁶⁴ Dz.U. z 2019 r. poz. 2215.

⁶⁵ Dz. U. poz. 1653, poprzednio – do dnia 1 stycznia 2019 r., stanowił o tym – w innym zakresie - § 6 ust. 1 rozporządzenia z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli (Dz. U. Nr 46, poz. 430 ze zm.).

W kontrolowanym okresie ogółem dziewięciu nauczycieli, spośród 55 nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami z zagranicy (16%) wzięło udział w 17 formach doskonalenia zawodowego. Przedmiotem kursów, konferencji, studiów podyplomowych, w których brali udział byli m.in.: praca z uczniem obcojęzycznym, wielokulturowość⁶⁶:

- w 2017 r. - dwóch nauczycieli ukończyło kursy (30-godzinne pn. „Jak pracować z uczniem obcojęzycznym” i „Praca z uczniem obcojęzycznym”), a jeden wzięło udział w międzynarodowej konferencji (5-godzinnej pt. „Uczniowie szczególnie uzdolnieni jako kapitał kulturowy”),

- w 2018 r. - jeden nauczyciel ukończył studia podyplomowe (nauczania języka polskiego jako obcego – 330 godzin), jeden wzięło udział w warsztatach (12-godzinnych „Praca z uczniem obcojęzycznym”), jeden w konferencji 10-godzinnej „Wielokulturowa przyszłość miast – wyzwania, inspiracje, zadania”, a czterech odbyło wizytę studyjną⁶⁷,

- w 2019 r.⁶⁸ – sześciu nauczycieli wzięło udział w konferencjach (5-godzinnych pt.: „Spotkanie z Innym jako wyzwanie edukacyjne”, „Gruzja – fascynująca podróż”, „Dziecko obcojęzyczne w szkole – dobre praktyki – problemy – perspektywy”, „Uczeń obcojęzyczny w szkole – szukamy nowych rozwiązań”, czterech nauczycieli odbyło trzy wizyty studyjne⁶⁹, jeden nauczyciel brał udział w spotkaniach z organizacjami wspierającymi ucznia w ramach edukacyjnego projektu miejskiego pn. Ambasador Dialogu⁷⁰.

Poniesione w latach 2017-2019 (do końca października) wydatki na związane z pracą z uczniami z zagranicy doskonalenie zawodowe nauczycieli wyniosły odpowiednio: 2,0 tys. zł, 2,0 tys. zł i 8,0 tys. zł.

W kontrolowanym okresie Dyrektor Liceum występowała do organu prowadzącego z wnioskami o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli (do 30 listopada lub do 31 października danego roku), a w następnym roku budżetowym przysyłała sprawozdania z ich wykonania. W dokumentach tych uwzględniano m.in. wydatki związane z obszarem kontrolowanym przez NIK.

(akta kontroli str. 183-196, 352-353, 522-550)

9. Dokumentacja nadzoru pedagogicznego z lat szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 (plany i sprawozdania) nie zawierała treści odnoszących się w sposób pośredni lub bezpośredni do kwestii kształcenia dzieci rodziców obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców. Natomiast w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2019/2020, jako jeden z głównych celów nadzoru wymieniono wspomaganie rozwoju zawodowego nauczycieli, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami i wyposażenie nauczycieli w wiedzę i umiejętności niezbędne m.in. do wprowadzania innowacji, pracy z uczniem obcojęzycznym oraz pracy w oddziałach przygotowawczych.

Wśród priorytetów dyrektora w zakresie nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2019/2020 wskazano na realizację nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych przedmiotów, a w szczególności m.in. kontrolę dostosowania wymogów edukacyjnych do możliwości i potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniów uczących się w klasach

⁶⁶ Na podstawie akt osobowych nauczycieli.

⁶⁷ Czterodniową w Latzen (Niemcy) pt. „Jak zorganizowany jest system edukacyjny dla obcokrajowców w Niemczech”.

⁶⁸ Wg stanu na 23 października 2019 r.

⁶⁹ Były to: [1] wyjazd studyjny do Holandii, spotkanie w fundacji zajmującej się pomocą migrantom z Polski i innych krajów, [2] wyjazd do Latzen (Niemcy), w czasie którego odbyła się obserwacja lekcji, rozmawiano z dyrektorem szkoły oraz [3] wyjazd studyjny do Chemnitz w Saksonii (Niemcy) pt. *Uczniowie migranci i uchodźcy w szkołach niemieckich*.

⁷⁰ <https://www.wielokultury.wroclaw.pl/edukacja-ambasadorzy-dialogu/>

przygotowawczych i uczniów obcojęzycznych w klasach ogólnodostępnych, a także tworzenia przez nauczycieli na lekcjach sytuacji sprzyjających wykorzystaniu innowacji.

W powyższym planie nie określono jednak żadnych sprecyzowanych działań w odniesieniu do ww. celu czy priorytetów. W dokumencie tym nie określono przedmiotu (tematyki) form nadzoru na rok szkolny 2019/2020.

Od początku roku szkolnego 2019/2020 do dnia zakończenia kontroli NIK (29 listopada 2019 r.) nie przeprowadzono kontroli i ewaluacji w ww. zakresie.

W kontrolowanym okresie XV LO nie było poddawane kontroli czy ewaluacji przez Dolnośląskiego Kuratora Oświaty.

(akta kontroli str. 358-435, 465-476)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W przypadku czterech (57%) spośród siedmiu oddziałów przygotowawczych funkcjonujących od roku szkolnego 2019/2020 (według stanu na dzień 30 września 2019 r.) został przekroczony, określony w § 16 ust. 2 *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy* limit 15 uczniów. I tak: do klasy VIII PE uczęszczało 16 uczniów, a do klas: I PA, I PC i I PG po 17 uczniów. Zdaniem NIK zgodna z normą prawną liczebność oddziałów może mieć istotny wpływ na jakość procesu kształcenia. Niewątpliwie podniesione przez Panią Dyrektor argumenty związane z dużą liczbą chętnych, chęcią udzielenia im pomocy, jak również możliwością przeniesienia się tych uczniów w ciągu roku szkolnego do oddziałów ogólnodostępnych mają znaczenie, lecz co do istoty nie zmieniają stwierdzonego faktu przekraczania limitu określonego przepisami prawa. Zdaniem NIK Dyrektor XV LO mogła, a czego nie uczyniła, wystąpić z wnioskiem do organu prowadzącego, aby ten zorganizował kolejny oddział przygotowawczy.

(akta kontroli str. 148, 458-464, 485-491)

2. Liczba uczniów podana w arkuszu organizacji XV LO na rok szkolny 2019/2020 (przedłożonym w Urzędzie Miejskim Wrocławia 17 października 2019 r.), według wymogów § 17 ust. 4 pkt 2 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli*⁷¹, w przypadku sześciu na siedem funkcjonujących oddziałów przygotowawczych była nierzetelna. Z arkusza organizacji wynikało, że do sześciu oddziałów uczęszczało po 15 uczniów, a do siódmego 13 uczniów (ogółem 103 uczniów). W rzeczywistości tylko do jednego oddziału przygotowawczego uczęszczało 15 osób, a do pozostałych: 12, 16, 17, 14, 17 i 17 osób (do żadnego z oddziałów przygotowawczych nie uczęszczało 13 uczniów, a ogółem do oddziałów przygotowawczych uczęszczało 108 uczniów). Dyrektor XV LO wyjaśniła, że błędnie została podana liczba uczniów tylko w jednym oddziale (zamiast 13 powinna być liczba 15) i wynikało to z oczywistej omyłki pisarskiej. W arkuszu organizacji podaje się maksymalną planowaną liczbę uczniów w danym oddziale, nie wpływa to na organizację pracy oddziału.

NIK nie uznaje tych argumentów za zasadne, ponieważ z ww. przepisów wynika jednoznacznie, że w arkuszu organizacji podaje się liczbę uczniów w poszczególnych oddziałach (a nie liczbę maksymalną planowaną). Arkusze organizacji są przekazywane organowi prowadzącemu do zatwierdzenia, otrzymuje je również kurator oświaty. Stąd podmiotom tym przekazano

⁷¹ Dz. U. poz. 502.

niezetelne dane o liczbie uczniów przyjętych do poszczególnych oddziałów przygotowawczych, co do których w większości przypadków, przekroczony był limit uczniów.

(akta kontroli, str. 148, 268-272, 339-343, 459-465, 485-491)

3. Stwierdzono na badanej próbie, tj. dokumentach rekrutacyjnych 30 uczniów przyjętych do XV LO w roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020⁷², że przy przyjęciu do Liceum w jednym przypadku nie dopełniono, wynikającego z § 13 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie przybywających z zagranicy*, obowiązku polegającego na złożeniu wniosku przez rodzica lub pełnoletniego ucznia. Wniosek z dnia 29 lipca 2019 r. o przyjęcie do klasy I XV LO zamiast przez rodzica został złożony przez niepełnoletniego ucznia (16 lat) i stanowił podstawę jego kwalifikacji do Szkoły.

Zdaniem NIK na stwierdzoną nieprawidłowość nie ma wpływu, że - jak podała Dyrektor Liceum - kwalifikacji dokonano po przedłożeniu przez matkę ucznia wymaganych dokumentów dotyczących jego przebiegu nauczania oraz po rozmowie zarówno z matką jak i przyszłym uczniem XV LO. Wniosek w sprawie przyjęcia do szkoły został podpisany i złożony przez osobę nieuprawnioną, dopiero w trakcie kontroli NIK Dyrektor Liceum wystąpiła do matki ucznia o uzupełnienie dokumentu.

(akta kontroli str. 174-183)

4. Wykorzystywane w kontrolowanym okresie w klasach ogólnodostępnych, do których w latach 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 uczęszczało odpowiednio: sześciu, 28 i 38 uczniów z zagranicy, programy nauczania nie były adaptowane na potrzeby kształcenia cudzoziemców oraz dzieci rodziców przybywających z zagranicy pod względem zróżnicowania wymagań programowych, metod i form pracy.

Dyrektor XV LO wyjaśniła, że programy nauczania były dostosowywane „na bieżąco”, a nauczyciele przygotowując i przeprowadzając każdą jednostkę dydaktyczną i lekcyjną zwracali szczególną uwagę na potrzeby tych uczniów i ich trudności związane z różnicami kulturowymi, a także, że nauczyciele nie mają obowiązku prowadzenia szczegółowych planów wynikowych ani innej dokumentacji, która wskazywałaby konieczność dokładnego rozpisywania poszczególnych działań i archiwizowania takiej dokumentacji

NIK nie podziela tego stanowiska, gdyż w ramach ogólnej potrzeby zapewnienia dostosowania programu do możliwości uczniów, wynikającej z art. 22a ust. 5 ustawy o systemie oświaty upatrywać należy wskazania dla dostosowania programu i innych materiałów do uprzednio rozpoznanych specyficznych potrzeb poznawczych dzieci przybywających z zagranicy.

(akta kontroli str. 166-170, 458-464)

W obowiązującym w kontrolowanym okresie w XV LO wewnątrzszkolnym systemie oceniania⁷³ oraz w szczególności w przedmiotowych systemach oceniania obowiązujących w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 nie uwzględniono jednoznacznych i przejrzystych postanowień dotyczących oceniania osiągnięć edukacyjnych dzieci przybywających z zagranicy. W pso w wybranych do badania przedmiotów nie określono wymagań programowych, powiązanych ze skalą stopni szkolnych, stanowiących podstawę oceniania osiągnięć edukacyjnych, w tym w szczególności uczniów przybywających

⁷² Stanowiących 23% wszystkich nowopryjętych w kontrolowanym okresie dzieci cudzoziemców oraz dzieci obywateli polskich powracających z zagranicy (130 uczniów).

⁷³ W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 uregulowany w rozdziale IX Statutu Liceum Ogólnokształcącego nr XV a od roku szkolnego 2019/2020 stanowiący odrębny dokument pn. Szkolny System Oceniania Liceum Ogólnokształcącego nr XV.

z zagranicy. Zgodnie z art. 44b ust. 3 ustawy o systemie oświaty ocenianie osiągnięć edukacyjnych uczniów polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego i wymagań edukacyjnych wynikających z realizowanych w szkole programów nauczania.

Zdaniem Dyrektora XV LO, nie wydaje się zasadne określanie innych, szczególnych zasad oceniania uczniów z zagranicy ze względu na przyjęty w tej szkole bardzo zindywidualizowany system oceniania (ucznia ocenia się pod względem jego predyspozycji, wiedzy, umiejętności i włożonej pracy, a nie na tle innych uczniów).

NIK wskazuje, że potrzeba odrębnego podejścia do oceniania takich uczniów wynika w szczególności z potencjalnych trudności adaptacyjnych, spowodowanych różnicami kulturowymi lub związanymi ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym wcześniejszym kształceniem za granicą, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 12 rozporządzenia w sprawie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tym bardziej, że w XV LO z roku na rok liczba uczniów z zagranicy wzrastała.

(akta kontroli str. 139-147, 458-464)

5. Badanie w zakresie udzielonego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego obejmujące dokumentację (dzienniki zajęć psychologów oraz pedagoga) dotyczącą 29 uczniów z zagranicy, tj. wszystkich, którzy rozpoczęli naukę w roku szkolnym 2017/2018 (sześć osób) oraz 2018/2019 (23 osoby), wykazało, że zatrudnieni w szkole specjaliści (psychologowie, pedagog szkolny) nie rozpoznawali na „wejściu” specyficznych potrzeb psychofizycznych uczniów przybywających z zagranicy. W świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w szkole polegać powinna m.in. na rozpoznaniu i zaspokajaniu jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, a także rozpoznaniu jego indywidualnych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w szkole.

Dyrektor XV LO wyjaśniła, że w badanym okresie psycholog i pedagog przyglądali się pracy uczniów z zagranicy, wspierali ich bieżącą pracą i potrzeby. Uczniowie ci byli diagnozowani na równi z polskimi uczniami, a nie odnotowuje się obserwacji każdego ucznia, jeśli nie wymaga tego sytuacja i uczeń nie jest objęty indywidualną pracą ze specjalistą. Zdaniem Dyrektora XV LO uczniowie z zagranicy mieli zapewnioną naukę języka polskiego i wszelką pomoc, aktywnie uczestniczyli w życiu szkoły, w której nie było przejawów niechęci do obcokrajowców.

Zdaniem NIK, aby zidentyfikować potrzeby uczniów przybywających z zagranicy i udzielić im skutecznego wsparcia niezbędne jest diagnozowanie tych uczniów przez specjalistów od momentu rozpoczęcia nauki. Nie zastąpi tego późniejsza „bieżąca” obserwacja w trakcie roku, tym bardziej, że liczba uczniów przybywających z zagranicy w XV LO z roku na rok szkolny znacznie wzrastała, a także liczba uczniów Liceum jest bardzo wysoka⁷⁴.

(akta kontroli str. 438-451, 458-464)

⁷⁴ Liczba uczniów na koniec września 2019 r. wyniosła 745.

6. Przeprowadzone badanie na próbie dokumentacji dotyczącej 29 uczniów z zagranicy przyjętych do XV LO w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019, wykazało, że mimo udzielenia 28 uczniom (pięciu w roku szkolnym 2017/2018 i 23 w roku szkolnym 2018/2019) pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zajęć dodatkowych z języka polskiego i zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych, nie współpracowano w tej sprawie z rodzicami (poza trzema wyjątkami⁷⁵). Jak stanowi § 4 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia *w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej* pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest organizowana i realizowana we współpracy m.in. z rodzicami ucznia. Oznacza to, że na każdy zaproponowany rodzaj pomocy rodzice ucznia niepełnoletniego powinni wyrazić zgodę.

Zdaniem NIK o wyrażonej zgodzie na udzielenie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie świadczą comiesięczne spotkania nauczycieli z rodzicami czy możliwość skorzystania z konsultacji z nauczycielami, na które to fakty powołała się Dyrektor XV LO w swoich wyjaśnieniach. Ponadto Dyrektor Liceum podała, że w szkole nie sporządza się notatek z rozmów telefonicznych z rodzicami, a jeżeli uczniom udzielana jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna w zakresie diagnozy psychologicznej, zajęć terapeutycznych, socjoterapeutycznych lub specjalistycznych, odbywa się to w ścisłym uzgodnieniu i za zgodą rodziców. Zdaniem NIK dodatkowe zajęcia z języka polskiego czy zajęcia wyrównawcze z przedmiotów obowiązkowych należą, jako zajęcia o charakterze dydaktyczno-wyrównawczym do jednej z form udzielanej przez szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej i współpraca w tej sprawie z rodzicami powinna mieć charakter sformalizowany, a zgoda na jej udzielenie wyrażnie przez nich wyartykułowana.

(akta kontroli str. 113-115, 349-351, 438-457, 458-464)

8. Dyrektor Liceum w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 w sprawowanym na podstawie § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. *w sprawie nadzoru pedagogicznego*⁷⁶ nadzorze pedagogicznym, nie uwzględniała w ramach działań planowych i doraźnych zadań dotyczących kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. W szczególności nie zwrócono uwagi na tak ważne zagadnienia, jak: sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych uczniów, modyfikację programów nauczania do ich potrzeb, monitorowanie postępów uczniów czy skuteczność udzielanego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. W planie nadzoru pedagogicznego na 2019/2020 zawarto jedynie cele ogólne i priorytety nadzoru. Nie określono jednak żadnych konkretnych działań w odniesieniu do ww. celu czy priorytetów. W dokumencie tym nie określono przedmiotu (tematyki) form nadzoru na rok szkolny 2019/2020. Od początku roku szkolnego 2019/2020 do zakończenia kontroli NIK (29 listopada 2019 r.) nie przeprowadzono kontroli czy ewaluacji w ww. obszarze.

Dyrektor XV LO wyjaśniła, że uczniowie cudzoziemcy uczyli się w klasach ogólnodostępnych i sprawowany nadzór pedagogiczny obejmował wszystkie działania nauczycieli i szkoły. Zdaniem Dyrektora wyżej opisany brak dokumentacji nie jest przejawem nierzetelności, a nadzór pedagogiczny to wszystkie bieżące działania dyrektora szkoły związane z jej pracą, także funkcjonowanie uczniów obcojęzycznych.

⁷⁵ W grudniu 2017 r. dwoje rodziców cudzoziemców złożyło wnioski w sprawie przydzielenia ich dzieciom zajęć wyrównawczych, a w marcu 2019 r. jeden z wychowawców potwierdził w sporządzonej notatce uzgodnienie z rodzicem zajęć dodatkowych.

⁷⁶ Dz.U. poz.1658 ze zm.

NIK wskazuje, iż w dokumentacji związanej z nadzorem pedagogicznym brak jest jakichkolwiek dowodów w zakresie planowego i doraźnego działania Dyrektora Liceum w przedmiotowym zakresie. W ocenie NIK, z uwagi na szczególną sytuację i potrzeby uczniów przybywających z zagranicy, niezbędne jest bieżące uwzględnianie ich sytuacji i dokumentowanie nadzoru w ramach prowadzonych czynności, w tym w szczególności podczas obserwacji zajęć edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli przedmiotów i pedagoga szkolnego, ewaluacji czy monitorowaniu, co nie miało miejsca w kontrolowanym okresie.

(akta kontroli str. 358-435, 465-476)

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Przestrzeganie limitu uczniów przyjmowanych do oddziałów przygotowawczych określonego w § 16 ust. 2 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw.
2. Wyegzekwowanie i nadzorowanie adaptacji przez nauczycieli programów nauczania przedmiotów obowiązkowych na potrzeby kształcenia dzieci obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców.
3. Podjęcie działań w celu wykazywania w arkuszu organizacji szkoły - przekazywanym organowi prowadzącemu - danych zgodnych ze stanem faktycznym.
4. Uwzględnienie w wewnątrzszkolnym systemie oceniania postanowień odnoszących się do osiągnięć edukacyjnych uczniów przybywających z zagranicy.
5. Realizowanie i dokumentowanie - w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego - wymaganych działań w obszarze związanym z kształceniem dzieci przybywających z zagranicy.
6. Rozpoznawanie specyficznych potrzeb psychofizycznych uczniów z zagranicy niezwłocznie po ich przyjęciu do szkoły.
7. Uzyskiwanie formalnej zgody rodziców/opiekunów prawnych uczniów z zagranicy przed objęciem ich danym rodzajem pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
8. Przyjmowanie do Liceum uczniów przybyłych z zagranicy na podstawie kompletnej i prawidłowo sporządzonej dokumentacji, wymaganej przepisami rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw..

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, grudnia 2019 r.

Kontroler
Małgorzata Jakubiec-Dzieliński
Główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
Dyrektor
Radosław Kujawiński

.....
podpis

.....
podpis